

Ajasta, valosta, litteydestä, keskeneräisyydestä

Eeva Juuti

Maisterin opinnäyte

Taideyliopiston Kuvataideakatemia

01.10.2024

Tiivistelmä

Alun perin ajattelin käsitellä opinnäytteessä tärkeitä työni aiheita paperia sekä valoa. Opinnäyte kuitenkin muuttui pian alettua kirjoittamaan sitä. Nyt ajattelen tekstin tarkastelevan laajemmin pysähtyneisyyttä ja muutoksia.

Kaipaankin sitä, että näkisin ympäristössäni enemmän ajassa muuttuneita asioita. Koen yhä voimakkaammin, että ympäristössä objektien haluttu olotila on olla uusi, samanlainen, kokonainen tai valmis. Asioiden arvo voi koostua niiden virheettömyydestä. Ympäristöllä en tarkoita vain taideympäristöä vaan päivittäistä elinympäristöäni, kaupunkia. Valmis tai keskeneräinen olotila on kuitenkin objektiivinen.

Tässä opinnäytetekstissä syvennyn myös litteyteen ja kuviin. Aloin pohtia litteyden merkitystä, koska työskentelen pääasiallisesti paperille. Näen litteyden jonkinlaisena ihmisen luomana materiaalisena välitilana, jossa asiat säilyvät pysähtyneinä. Litteyteen merkitään hyvin laajasti erilaista informaatiota, kuten tekstejä tai tutkimuksia. Myös kyltit, tiedotteet, piirustukset tai maalaukset ovat osa litteyttä.

Pohdin valon suhdetta käyttämiini materiaaleihin ja prosesseihin. Valo ei liity vain aistikokemuksiin, vaan myös materiaalin alkuperään ja ominaisuuksiin. Puu, josta paperi on valmistettu, on kasvanut valon avulla, ja paperiin hierotut värit haalistuvat valon vaikutuksesta. Aika on auringonvalon syklejä, se on planeettojen liikeratoja. Valo luo ympäristöön litteyden ja moniulotteisuuden vaikutelman. Joskus tuntuu, kuin kaikki olisi litteää, kuvamaista näkyä. Asioiden kolmiulotteisuudesta kertovat valot, varjot ja aistit.

Kuvan Kevät -näyttelyssä oli esillä sekä paperisia teoksia että veistoksia. Tässä opinnäytteen kirjallisessa osassa keskityn erityisesti esillä olleiden paperisten kollaasien tarkasteluun. Opinnäytteen ohjasi Jani Ruscica ja sen tarkastajina toimivat Maaretta Jaukkuri ja Piia Oksanen.

Sisällysluettelo

<i>Majerus ja litteys</i>	<i>3</i>
<i>Paperi ja keskeneräisyys</i>	<i>12</i>
<i>Aika ja valo</i>	<i>21</i>
<i>Lopuksi</i>	<i>28</i>
<i>Lähteet</i>	<i>29</i>
<i>Kuvat</i>	<i>30</i>

Majerus ja litteys

Maailman olemus avautuu jokaiselle katsojalle eri tavoin, samoin kuin teokset. Joskus näkee jonkin taideteoksen oikeassa vaiheessa elämää. On niitä tiettyjä kohtaamisia, jotka koskettavat ja jäävät ajatuksiin. Ne nousevat uudelleen mieleen tietyissä vaiheissa elämää, jolloin niiden arvo korostuu.

Kohtaamiset voivat tapahtua kirjoissa tai unissa, ne voivat tapahtua taidemuseossa. Kohtaamisen hetkeen koteloituu tunne, kuin oma kaukainen muisto, jonkun toisen olemuksena tai luomana. Kohtaaminen voi synnyttää uudenlaisen sisäisen olotilan kokijassa. Se on kuin katalysaattori uudelle sisältä kumpuavalle ajatukselle.

Luxemburgilainen taiteilija Michel Majerus (1967-2002) oli itselleni jonkinlainen katalysaattori. Näin hänen teoksiaan ensimmäisen kerran Amsterdamissa maalauksen opettajani Marijnvann Kreijnin työhuoneelta löytämässäni kirjassa noin kuusi vuotta sitten. Majeruksen ilmaisussa oli jotain, minkä pystyin lukemaan ilman sanoja ja sisäistämään vaivatta. Se oli kuin jonkinlainen koodi olemassaolosta, jotain sanatonta, läpinäkyvää.

Kontrastit Majeruksen teoksissa kertovat minulle maailman kauneudesta ja sen kauneuden keskellä olevista puutteista: melankoliasta ja epätoivosta. Ne kertovat minulle erilaisista tavoista liikkua, liikkeistä, jotka tapahtuvat teoksen sisällä. Välillä koen, että tapa liikkua pitää muita aisteja sisällään. Subjektin ja sen olemuksen voi aistia hyvin eri tavoin sen nopeudesta. Liike tekee keskenään samankaltaisista asioista saavutettavia tai saavuttamattomia.

1

Majeruksen kieltä voisi kuvailla jokseenkin pelkistetyksi, mutta samalla kerrostetuksi, monimuotoiseksi ja hallituksi. Majeruksen maalausten aiheet ovat sekä esittäviä että abstrakteja. Pidän teoksissa olevista kontrasteista. Useat päällekkäiset elementit, kuten yksityiskohtaiset esittävät kuvat ja rosoiset akryylimaalilla tehdyt siveltimenvedot kiehtovat minua yhdistelmänä. Ne ovat kuin saman todellisuuden erilaisia ilmentymiä. Olen oppinut Majerukselta, että saman tarinan voi kuvata useilla erilaisilla abstrakteilla tavoilla.

Välillä kun katson kuvia Majeruksen töistä, on kuin puhuisin hänelle mielessäni, esitän hänelle outoja kysymyksiä teoksissa tehdyistä valinnoista. Keräilen katseellani osia hänen maalauksistaan kuin muistoja ja liitän ne omaan maailmaani. Se tapahtuu aivan luonnostaan, se tapahtuu mielenkiinnosta kuin lapsen tasolla.

Muistivihkooni on kirjoitettu kuviteltu keskustelu Michel Majeruksen kanssa. Keskustelu tapahtui joskus loka- tai marraskuussa 2023. Näin Majeruksen selkeästi ajatuksissani, hän vastasi minulle englanniksi, korostetulla aksentilla.

Michel Majerus

Am I imagining you?

- *Everything is imagination*

What can I learn from your works?

- *Composition, styles, ways to express freedom*

Should I write this down?

- *Sure*

What did you want to express with your work?

- *The power of media, how images can be created, happiness, life is not so serious, the sorrow of an artist*

I asked about his death

- *I wanted to go (he subconsciously picked the flight, knowing what would happen)*

Advice for me

- *Just focus on your works: do your thing, be free*

Matthew Marks Galleryn julkaisemassa haastattelussa *Michel Majerus on painting*, joka on osa 1997 Majeruksen Bonnissa pitämää luentoa 'Meine sicht auf polke' (Minun näkemykseni polkesta) Majerus kertoo:

There is always only one thing.. A brief encounter is the most beautiful encounter there exists. Therefore, the second encounter is just a memory of the first..

(Majerus 1997.)

Ensimmäinen kohtaaminen määrittää seuraavat kohtaamiset ja tavat kokea kohdattu asia. Tämä ajatus pätee kaikkeen: ihmisiin, ideoihin, taiteeseen. Ensimmäisen kokemuksen tunnelataus tallentuu solumuistiin ja palaa sinne alitajuisesti kokemuksen seuraavilla hetkillä. Minua kiehtoo näkymä, katse tai kokemus, kuvana. Myös taidetta katsoessa ensimmäinen silmäys on tärkeä, se on kuin ensimmäinen kuva filmillä, jota seuraavat toiset teokset tai uudet versiot ensimmäisestä.

...The urge (to view more images)

becomes a story that flows.

There will be countless images as long as

there is a desire for acceleration.

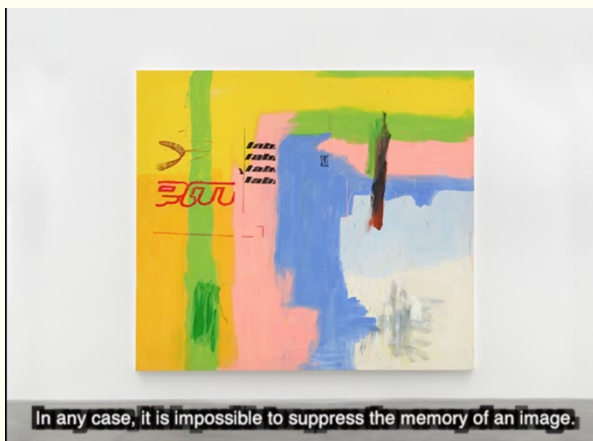
(Majerus 1997.)

Litteyttä ja kuvia ajatellessani ajattelen elokuvia. Ajattelen jatkumoitteita, joissa monesta peräkkäisestä kuvasta muodostuu tarina. Joskus ajattelen näkymän olevan kuvia, jotka on ladottu lähekkäin toistensa perään. Kun katson ympärilläni, katson kuvamaista näkymää, ainoastaan varjot tai aistit kertovat asioiden kolmiulotteisuudesta. Elämä on joskus kuin elokuvaa. Havainnot muodostavat yhden, omaksi kokemani, todellisuuden mahdollisuuden.

Ihmisen silmän näköä on mitattu määränä kuvia sekunnissa, eli samalla tavalla kuin elokuvan nopeutta mitataan. Silloin näköaistimus koostuu kuin peräkkäisistä kuvaruuduista, jolloin se näyttää lopulta liikkavalta kovalta. Ihmissilmä voi nähdä nopeimmillaan jopa 65 ruutua sekunnissa. Meritähtien on sanottu näkevän vain noin kolme ruutua neljän sekunnin aikana, kun taas sudenkorennot näkevät huomattavasti enemmän, jopa 300 ruutua sekunnissa. Vaikka tämä väittämä näkemisestä on sittemmin kumottu toisilla teorioilla, se saa pohtimaan myös kuvien ja litteyden merkitystä.

(Wetzel 2002.)

Mielestäni on kiehtovaa, miten kuvien virran nopeus voisi liittyä tapaan käsittää ympäristö. Siten maailman havainnoinnin nopeus voi vaikuttaa ympäristössä liikkumiseen. Ehkä kuvien nopeuden havainnointi voi muuttaa käsitystä ajasta (meritähdet elävät kauemmin kuin sudenkorennot). Vaikka ympärillä liikkuvan maailman voi kokea eri tavoin riippuen liikkeen nopeudesta, havaitseeko jokainen olento pysäytetyn kuvan samoin?

2-4

M maailman litteys, kuvamaisuus, joka on läsnä myös Majeruksen teoksissa ja hänen tavassaan ajatella, on itselleni todella kiehtovaa. Halu kokea tai luoda uusia kuvia on oleellista taiteen tekemisessä, olivat ne toisintoja tai täysin uusia kokonaisuuksia vanhoista kuvista.

Vaikka paperi tai kuvat eivät ole täysin kaksiulotteisia - niillä voi olla paksuus ja tekstuuri - käsittelen niitä tässä jonkinlaisena 'litteyttenä'. Litteys on tärkeä elementti työssäni. Se on läsnä materiaalissa, jota käytän. Samoin kuin ajattelen suorakulmaisuuden tai neliön muodon olevan merkki ihmisen luomasta ympäristöstä, ajattelen myös kaksiulotteisuuden ja litteyden olevan sitä.

Litteyttä pohtiessani ajattelen jonkinlaista ihmisen luomaa materiaalista välitilaa. Se on paikka, jossa ihmiset ilmaisevat luomansa maailman sääntöjä, haluja tai hierarkioita. Informaatio tai tiedoksi määritelty asiakokonaisuus säilötään usein litteyteen. Ajattelen kirjoja, kylttejä, mainoksia ja tiedotteita. Näytöt ovat yksi laaja litteyden kategoria. Tietokoneissa ja puhelimissa data luetaan litteältä kovalevyiltä laservalon avulla.

Myös taide voidaan merkitä tai tallentaa litteyteen kuten paperiin, kankaalle, grafiikanvedokseen tai valokuvaan. Ajattelen, että vaikka teos olisi kolmiulotteinen, kuten veistos tai installaatio, se voi olla katsojalle tai tekijälle jonkinlainen kuva. Teosta tai jopa kokonaista näyttelyä, sen sommitelmaa, tutkitaan ja katsotaan kauempaa erilaisista kulmista, jolloin siitä tulee kuvamainen kompositio.

Litteyteen liittyy mielestäni oleellisesti halu analysoida ympäristöä, tavoite ymmärtää (sisäistä tai ulkoista) maailmaa tai tarve peilata sitä. Tämä korostuu taiteen lisäksi erityisesti luonnontieteissä kuten matematiikassa tai fysiikassa, joissa laskutoimitukset ja niiden tulokset merkitään litteään tilaan. Sanat ovat aineettomia ennen kuin ne on tallennettu litteyteen, ne elävät fyysisesti usein kaksiulotteisuudessa. Samoin kuin numerot tai laskelmat, runot voivat olla ympäristön laskelmia.

Tästä eteenpäin tekstissä on katkelmia muistivihostani. Ne on merkitty lainauksen alussa olevalla päivämäärällä.

22/07/2024

Flatness is like a human made dimension (that exists in contrast to nature)

Luonnossa mikään ei ole fyysisesti täysin litteää ja kaksiulotteista, lukuun ottamatta joitakin mineraaleja, jotka ovat täysin suoria ja litteitä. Luonnossa asiat ovat kuin paraabeleja; vaikka objektit voivat näyttää yhdestä suunnasta katsoessa litteiltä, ne eivät toisesta suunnasta ole sitä. Kaareutuva liike liittyy luonnossa tapahtuvaan kasvuun ja muutokseen: koteloitunut siemen aukeaa kuin spiraalissa, kunnes se kasvaa isoksi ja sitten rypistyy taas kokoon.

Näkymien tarkkailu kaukaa voi saada ne näyttämään kaksiulotteisilta. Fyysisesti saavuttamattomat mikroskooppiset maailmat tai galaktiset kappaleet ovat kuin toisella näyttämöllä olevia tapahtumia. Ne voivat näyttää kuvilta tai elokuvilta. Tähän vaikuttaa myös laite, jonka läpi näkymää pitää tarkkailla. Siten litteyteen liittyy joskus näkymän rajaaminen. Sen lisäksi, että katse voi rajata näkymän kuvaksi, sen voi tehdä myös ulkoinen aihe. Kuvan voi rajata ikkuna, seinä, näyttö, huone tai paperin rajat.

Paperille, litteydelle, työskentely on kuin kaukaisten tai näkymättömien maailmojen tallentamista. Se voi olla alitajunnan ilmaistemista. Mieli voi luoda näkymän, jonka voi tallentaa fyysiseen maailmaan. Kun katsoo useita kertoja tarpeeksi kauas, sarjasta kuvia voi rakentua kokonainen näköala.

Valo on erittäin tärkeä litteyden ja moniulotteisuuden havainnoinnissa. Seinän pinnalle osuvat valonsäteet ovat täysin suoria ja litteitä. Valo tekee monista asioista aisteille kolmiulotteisia, mutta valon poissaolo synnyttää litteyden vaikutelman. Varjot ovat täysin kaksiulotteisia, ne ovat alueita, jotka olento tai asia peittää tai heijastaa suhteessa valonlähteeseen. Veden pintaan voi syntyä katsojan varjo.

The bottom of the tub
Drying ON the hedge:
Spring sunshine.

Bamboo woven
Into a fence:
A spring hut.

Warbler eating flowers:
Are its droppings also
Red?

(Sōseki 1995, 24, 30, 35.)

Natsume Sōsekin (1867–1916) haikuissa yksi asia voi muuttua hetkessä toiseksi. Haikuissa on sama ominaisuus kuin kuvissa tai katseessa, näkymässä, joka kerää voimaa ja muuttuu siten laajentuneeksi kuvaksi. Ajattelen riviä yhtenä kuvana. Jokaisella rivillä on mainittu yksi tai useampi perustavanlaatuinen ominaisuus. Seuraavien säkeiden huomiot rakentavat edellisille riveille erikoislaatuisia merkityksiä.

Haikut ovat kuin sanojen kollaaseja, joissa sanoja merkitsevät olemukset on leikattu ja liitetty yhdeksi näkymäksi. Haikut yhdistävät joskus toisiinsa näennäisesti kuulumattomia asioita, samoin kuin paperista valmistetut sommitelmat. Mikään asia ei ole lopulta erillinen toisesta, vaan kaikki on yhtä suoraa jatkumoa.

Paperi ja keskeneräisyys

Paperi on kestävä, mutta haurasta. Se on litteää, mutta se voi kattaa ison pinta-alan. Paperin arkipäiväisyys ja muokattavuus ovat sen mielenkiintoisia materiaalisia ominaisuuksia. Paperille voi jättää jäljen useilla erilaisilla työvälineillä: kuivapastelleilla, spraymaalilla, akryylimaalilla tai kynällä. Siihen voi tehdä painauman tai leikata reiän. Pidän paperin leikkaamisesta ja liittämistä, kollaasin sommittelu ja rakentaminen ovat minulle tärkeitä työvaiheita.

Mietin usein materiaalien alkuperää pohtiessani niiden suhdetta valoon: puut ovat kasvaneet valolla, ja vaikka useat kuivapastilleissa käytetyt mineraalit toisinnetaan kemiallisesti, niiden alkuperäiset luonnonmateriaalit johtavat valoa. Mineraaleja käytetään koneissa valon johtamiseen. Itselleni on tärkeä pohtia luonnonmateriaalien yhteyttä tietoteknisiin systeemeihin. Ajattelen sanaa *kone* itseään ylläpitävänä järjestyksenä, jossa jokaisella koneen osalla on merkityksensä. Joskus ajattelen, että myös paperi on osa isompaa konetta, jossa aurinko määrittää sen syklit. Ihmisten valmistamat verkostot ovat pieni osa suurempaa luonnonsysteemiä.

Aurinko säteilee erittäin laajaa sähkömagneettista spektriä, joka kattaa kaiken maapallolla olevan elävän (ja elottoman) värähtelyn. Ajattelen veden vahvistavan ja sitovan auringonvaloa, kuten mineraalien sähköä tietokoneissa. Paperi on syntynyt ja kasvanut planeettojen ja maapallon muodostamassa koneessa.

Ajattelen usein, että paperiin, teoksiin (kuten myös kaikkeen muuhun ympäristössä) on säilötty valon muisto, niissä on maaperä. Kaikki jalostettu on joskus elänyt luonnossa, kunnes materiaalia on muokattu oikeaan muotoon ja sopivaan kovuuteen tai pehmeuteen, helpommin käytettäväksi, ja niin luonnon osat ovat mukautuneet rakennettuun ympäristöön.

Paperi on osa ympäristön kieltä. Se sulautuu rakennettuun maailman taustaan ja muuttuu osaksi sitä. Kaupunkitilaa tarkkaillessa paperia näkyy useissa eri muodoissa: julisteet, kirjeet, tiedotteet, kirjat, kortit. Paperin tyypillinen suorakaidemuoto muistuttaa minua myös sitä valmistavista laitteista. Muoto on tehty ihmisten rakentamalla koneilla koneille, niin että paperista voi ensin tuottaa useita samanlaisia muotoja ja sitten siihen voi painaa toistuvan sarjan tekstiä tai kuvia. Paperin suoruus ja muoto muistuttaa halusta pyrkiä täydellisyyteen, päästä johonkin säilöttyyn olotilaan, jossa kaikki pysyy muuttumattomana.

Paperia voi leikata vapaasti useisiin erilaisiin muotoihin. Siitä huolimatta päädyn usein paperirullasta helposti leikattavaan suorakulmioon, koska kaikki poikkeava tuntuu kannanotolta ympäristöön. Itselleni on tärkeää, että teos elää symbioosissa sen välittömän tilan kanssa, jossa sitä katsotaan. Teos esiintyy luonnollisimmin suorakaiteena tai neliönä, jolloin se sulautuu parhaiten ihmisen rakentamiin elementteihin.

Menneisyydessä papereita on säilytetty myös rullalla - kaari on muoto johon luonnossa asiat haluavat palata. Kun luonnon elementit irrotetaan niiden kasvualustasta, ne haluavat käpristyä tai kaareutua, ne lahoavat ja palaavat takaisin maaperään, josta ne ovat tulleetkin. Tässä voi myös verrata materiaalien suhdetta valoon, ne eivät ole vain kasvaneet

valolla, vaan myös palaavat takaisin luontoon valon voimien vaikutuksesta. Paperin muoto muuttuu lämpöä tuottavista valonsäteistä nousseen ilmankosteuden seurauksena. Paperille toistetut värit voivat haalistua auringonvalossa.

Välillä tuntuu, (esimerkiksi taidetta tehdessä tai sitä katsoessa) että ihminen yrittää pysäyttää ajan ja tehdä itsestään ja tekemistään objekteista kuolemattomia. Ihmisellä on tarve pysäyttää aika, jolloin hänen luomansa esineet säilyvät koskemattomina.

Muutos, hapettuminen, likaantuminen, rikkinäisyys tai ikääntyminen koetaan usein negatiivisina asioina, kun taas virheettömyys, uutuus, samanlaisuus voidaan kokea esteettisesti haluttavina tai hyvinä arvoina. Edellä mainitut esteettiset arvot ovat kuitenkin objektiivisia. Muutos ei ole itsessään hyvä tai huono asia, vaan se on neutraalia. Muutos on elämän kiertokulku. Yuriko Saito kirjoittaa kirjassaan *Everyday Aesthetics* seuraavasti.

Physical objects such as paintings and sculptures age and weather, but in general we try our best to keep them in their "original" condition through climate-controlled preservation, conservation, and restoration. (Saito 2007, 91.)

Saiton mielestä länsimainen obsessio säilyttää taideobjektien täydellisyys juontaa juurensa Platolta. Plato ihaili järjestystä ja pysyvyyttä, joka oli tärkeämpää kuin jatkuva muutostila. Kontrastina Saito mainitsee esimerkiksi buddhalaisuudessa tai taolaisuudessa vallitsevan käsityksen, että todellisuus koostuu ohimenevyydestä, muutoksesta ja liikkeestä. (Saito 2007, 91.)

Saito korostaa kirjassaan esimerkiksi japanilaisessa esteettisyydessä olevaa herkkyyttä. Asioiden kauneus voi syntyä niiden katoavaisuudesta. Hän käyttää esimerkkeinä luonnon ilmiöitä, joista välittyy elämän lyhytaikaisuus, kuten putoava kirsikan kukka, syksyn lehdet, lumisade tai kaduilla leijuvaa sumu. Hetkellisyys ei vähennä asioiden arvoa, vaan auttaa oppimaan niistä.

Usein tuntuu, että asiat, jotka on tehty kestämään kauan, koetaan tärkeämpinä, kuin katoavat tapahtumat tai esineet. Kaikki katoaa. Kaikki haihtuu ilmaan ja muuttaa muotoaan. Kaikista kovimmatkin materiaalit, kuten teräs, kuluvat lopulta ajan saatossa. Yuriko Saiton mukaan ydinjäte on yksi maapallolla pisimpään kestävästä aineista. (Saito 2007, 149.)

Erityisesti instituutioissa olevaa taidetta ajatellessa tuntuu, että kun teos säilötään, se merkitään samalla esinehierarkiaan. Teoksen materiaalien lisäksi säilömisprosessiin käytetään valtavasti erilaisia resursseja kuten varastotilaa, turvallisuusjärjestelmiä ja henkilökuntaa. Jos teokset olisivat muuttuneet ja niissä aistisi ajan, ehkä niiden hierarkkinen asema olisi myös toinen.

Haluan kyseenalaistaa Kuvan Kevät näyttelyssä olleen teoksen *We are creatures dancing on a beam of light* kehystämisen. Sain apurahan kehystämiseen ja päätin käyttää saamani mahdollisuuden. En ollut koskaan ennen kehystyttänyt omaa teostani ammattikehystäjäällä. Tärkeintä itselleni oli nähdä, miten teos muuttuisi kehyksen vaikutuksesta. Mielestäni teoksesta tuli kehystyksen jälkeen staattisempi ja saavuttamattomampi. Teos sulkeutui lasin taakse omaan ympäristöönsä. Teos pysähtyi; aikaisemmin sen suhde tilaan oli dynaamisempi.

5

Näkymä Kuvan Kevät näyttelystä

Kuvan Kevät -näyttelyn aikana ja varsinkin näyttelyn loppupuolella oli muutamia todella lämpimiä ja aurinkoisia päiviä. Lämpö pakkautui rakennuksen näyttelytilaan. Kehystämättömät teokset alkoivat hieman taipua ja valua magneeteista, joilla ne oli ripustettu. Ajattelin näyttelyn aikana muutoksen olevan huono asia, jopa jotain hävettävää tai puutteellista. Nyt, näyttelyn jälkeen, pidän teoksissa tapahtuneista pienistä muutoksista. Ehkä tulevaisuudessa haluan, että tekemissäni taideobjekteissa saa näkyä muutos ja aika. Ajattelen, että työn ei pidä säilyä samankaltaisena ikuisesti, koska mikään ei säily, tai ei ainakaan pitäisi säilyä, loputtomiin. Kaikki muuttuu ja se juuri on mielenkiintoista.

Leonard Korenin *Wabi-Sabi Further thoughts* -kirjassa Wabi-Sabi -ajattelua kuvaillaan keskeneräisten, eriparisten tai rappeutuneiden asioiden harmoniaksi tai kauneudeksi. Wabi-Sabin juuret ovat japanilaisessa teehuone perinteessä. Voimakkaan yhteiskunnallisen ja poliittisen jakson aikana (Sengoku-kausi 1466-1598) lukuisia kiinalaisia teeastioita tuhoutui. Osa hienoista kiinalaisista keraamisista esineistä piti korvata rosoisemmillä japanilaisilla teeastioilla. Myös japanilaisella Zen -ajattelulla oli suuri vaikutus Wabi -teen kehittymiseen. Teehuoneista tuli askeettisia tiloja, joissa ihmiset nauttivat yhdessä teetä yhteiskunnallisesta asemastansa riippumatta. Erilaisia, kuluneita ja osittain rikkiäisiä astioita alettiin käyttää samanaikaisesti keraamisten kuppien kanssa, joiden valmistaminen vaatii useiden vuosien harjoittelun. Siten estetiikan hierarkia muuttui ja osittain katosi. Esineiden tärkeys ei enää ollut yhteydessä niiden tekijään, käyttäjään tai alkuperään.

(Koren 2015, 15.)

Wabi-Sabi -ajattelu korostaa, että luonto ja ihminen ovat tasavertaisia ja symbioottisia. Wabi-Sabi -ajattelussa syy tai päämäärä on vain yksi tekemisen tapa, eli päämäärättömyys on yhtä tärkeää kuin päämäärää kohti työskenteleminen. Asioiden ratkaiseminen ei ole ihmisen tärkein kognitiivinen tavoite, vaan tärkeintä on asioiden oleminen ja ymmärtäminen itsenään. Asiat ja objektit tulee kohdata sellaisina kuin ne tällä hetkellä ovat. Keskeneräisyys on siten kuin vain yksi tapa kohdata asia hetkessä. Asioilla ei tarvitse olla valmista tai epävalmista oloa, eikä niitä tarvitse pyrkiä kehittämään tai parantamaan.

Objekteilla on niin sanottu huippu olotila, joka esiintyy usein valmistetun objektin elinkaaren alussa. Tämän jälkeen objekti pyritään usein pitämään alkuperäisessä muodossaan tai kunnossaan. Asioiden näkeminen keskeneräisinä voi liittyä länsimaiseen tavoitteellisuuteen. Valmis olotila on kuin utopia. Se on hetkellistä, sillä kun saavuttaa 'valmiuden', asiat alkavat taas luonnollisesti rappeutua tai valmis muuttuu jälleen keskeneräiseksi uusien huomioiden valossa.

Kaipaan sitä, että näkisin nyky-ympäristössä enemmän ajassa hioutuneita tai muuttuneita asioita. Jotkut asiat muuttuvat ajan saatossa pehmeämmiksi, toiset koviksi tai karheiksi. Koen, että aikaisemmin keskenään erilaiset asiat ovat muuttuneet hitaasti samankaltaisemmiksi. Esimerkiksi ihmisten kodit, kauneusihanteet, uudet rakennukset tai uudet kaupunginosat esimerkiksi Helsingissä ja Amsterdamissa muistuttavat yhä enemmän toisiaan. Siten asioiden haluttu olotila tai 'valmis' voi tarkoittaa myös samankaltaisuutta.

Korenin kirjassa mainitaan, että Wabi-Sabi -ajattelu ei usko tieteen voivan tarjota ratkaisuja kaikkeen, vaan tiede on vain yksi lähestymistapa. Pidän tästä ajatuksesta; silloin runot voivat olla yhtä tärkeitä kuin tieteelliset tutkimukset. Kaikkea voi tarkkailla objektiivisesti, ympäristön keskusteluna, jossa jokainen osa on olennainen. Jokainen asia liikkuu omassa tahdissaan, omalla painollaan, omalla erityisellä tavallaan yhteydessä ympäristöön.

Francis Bebeyn ajatukset muistuttavat minua Wabi-Sabi -
estetiikan filosofiasta. Bebey kertoo Real World Recording
Weekillä (1995) pygmien tavasta puhua oman instrumenttinsa
kanssa. Kyseessä on tekniikka, jossa soittaja vastaa huilulle
omalla äänellään, jolloin syntyy loppumaton vuoropuhelu.
Tavoitteena ei ole tehdä lyriikkaa tai laulua, vaan tärkeintä
on tekemisen hetki. Näin instrumentti ja soittaja
keskustelevat keskenään. (Bebey 1995.)

6

Työskenteleminen voi olla keskustelua työvälineiden kanssa,
jolloin jokainen työskentelyn hetki on yhtä tärkeä kuin valmis
teos. Kun työskentelystä tulee keskustelu tekijän ja
työvälineen kanssa, lopputuloksen merkitys katoaa. Silloin
läsnäolosta ja kuuntelusta tulee tärkeitä työn edellytyksiä.
Pienistä eleistä voi tulla isoja, koska ne kantavat suurempaa
merkitystä.

Tekijää ja elettä voi ajatella myös paljon isommassa mittakaavassa. Miten asioiden tekeminen muuttuu, kun ajattelee kaikkea jatkuvana keskusteluna? Arkipäiväisetkin asiat voivat olla keskustelua objektien ja niiden käyttäjän välillä. Tämän mahdollistaminen vaatisi kuitenkin merkittävää sisäisen- ja ulkoisen maailman pysähtymistä ja jopa nyky-yhteiskunnasta irtaantumista.

Aika ja valo

Paperia, litteyttä ja kuvia ajatellessani ajattelen myös aikaa ja valoa. Aika ja valo ovat voimia, jotka luovat muutoksen ja pysähtyneisyyden illuusion. Ajan merkityksen pohtimisesta tuli itselleni tärkeää erityisesti keväällä 2024, kun tarkkailin Kuvan Kevät -näyttelyn aikana teoksissa tapahtuneita muutoksia. Sen lisäksi, että kuvissa tapahtuu ajan saatossa fyysisiä muutoksia, koen, että myös itse kuvat edustavat aikaa.

Kuvat ovat kuin muistoja tunteista, toiveista tai ajatuksista liittyen aikaan: menneeseen, tähän hetkeen tai tulevaan. Tässä ajattelen esimerkiksi valokuvia. Kuvissa voi näkyä merkkejä objekteista tai numeroita, tekstiä, ihmisiä; jollain henkilöllä voi olla myös muisto kuvan hetkestä. Lisäksi laite tai materiaalit, joilla kuva on otettu tai luotu, edustavat aikaa. Siksi koen, että kaikki kuvat (ja myös muut litteät asiat) merkitsevät aina aikaa tai jonkinlaista ajanjaksoa. Tämä tapahtuu sen takia, että ajan olemus on lähes väistämätöntä ihmisen luomissa objekteissa.

Nicolas Bourriaud toteaa teoksessa *Relational Aesthetics* Louis Althusseria mukaillen, että jokaisen pitää ikään kuin hypätä liikkuvaan maailman junaan (Bourriaud 1998, 13). Taiteilija kohtaa olosuhteet, jotka tämä hetki antaa hänelle. Luen alla olevan Bourriaudin lainauksen niin, että termi *real* kuvaa ihmisten rakentamaa tämän ajan ilmentymää, liikkuvaa juna. Teokset voivat olla toimintamalleja, tapoja elää tai käsitellä tämän hetken kohtaa liikkeen janassa.

the role of artworks is no longer to form imaginary and utopian realities, but to actually be ways of living and models of action within the existing real

(Bourriaud 1998, 13.)

Ihmisen kokemus ajasta on mielestäni yksi tärkeimmistä kokemuksista elämästä. Aika liittyy syntymiseen, kasvuun, rappeutumiseen, hapettumiseen, ajattelemiseen, työskentelyyn, asioiden kehittymiseen tai niiden lakkaamiseen. Sanat, jotka luovat ympäristölle merkitykset, ovat lineaarisia. Tuntuu vaikealta ajatella tai puhua ilman temporaalisuutta. Muutoksia ei tapahtuisi ilman liikettä, aika on liikettä.

Ajattelen ajan olevan kuin tila, jossa tapahtuu asioita. Jokainen teos elää ikään kuin omassa ajassaan. Välillä teosten omaa aikaa ajatellessa tuntuu, kuin aikaa ei olisi ollenkaan. Teoksissa on ihmisen luomia kuvia tai merkkejä ajasta, mutta itse aikaa ei ole. (Samalla taideteokset ovat selkeitä oman aikansa kuvia.) Teos ja materiaalit, joista se on tehty, eivät koe aikaa samoin kuin ihmiset.

Aika on kuin säiliö, joka pitää erilaisia liikkeitä sisällään. Se on kuin tausta, paikka, jossa tapahtuu asioita. Teokset ovat ajan sisällä tapahtuvia asioita. Ehkä käsite 'aika' kuvaa laajemmin jonkinlaista alkua ja sen loppua. Jokaisella teoksen osalla on oma ajan-(elämän)kaarensa.

Joskus tuntuu, että aika voi merkitä myös fyysistä sijaintia, nykyhetki voi olla tässä, menneisyys takana ja tulevaisuus siellä minne suuntaa. Siten aika voi olla myös henkilökohtainen käsite. Menneisyys voi olla tulevaisuus ja toisinpäin. Koen, että jokainen teos on kuin tapahtumakenttä, eräänlainen maisema, jossa horisontti on maiseman tulevaisuus. Myös abstrakteista teoksista voi löytää horisontin.

Asioiden kallellaan olo tai ylösalaisuus muuttaa mielestäni niiden suhdetta aikaan. Kun valokuvan kääntää, aika tuntuu pysähtyvän. Maisemaa ei enää aisti horisonttina (menneenä-nykyhetkenä-tulevaisuutena) vaan sitä voi tarkkailla selvemmin sen oikean olemuksen muodossa, ilman kuviteltuja (ajan) merkityksiä. Ehkä jokainen maisema on myös jotain enemmän kuin siitä opitut merkitykset. Haluan itse päästä paikkaan, jossa näkymä ei ole sen aika, vaan se on itseydessään jotain muuta.

13/05/24

Kuvat ja digitaaliset kuvat leikkaavat teoksen pinnan osiin. Sivuttainen valokuva tuo esiin uuden tason maailmasta. Aika pysähtyy, kun kuvan kääntää sivuttain.

Myös kaksiulotteisuudessa on horisontti, horisontti on kuin kiintopiste, johon asiat suuntaavat, se on aikajanalla tulevaisuus.

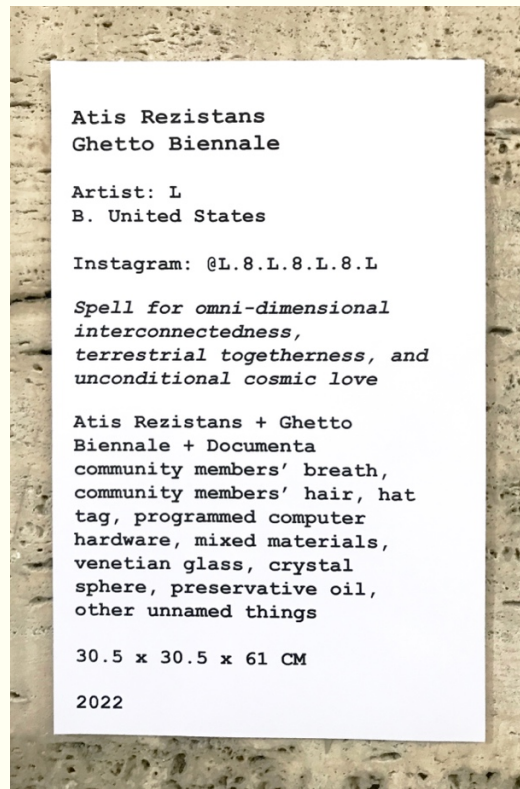

7

Aistin valon ja ajan myös taiteilijan L teoksissa. Näin hänen töitään Saksassa, Kasselissa Documenta Fifteen -näyttelyssä vuonna 2022. Taiteilijan L teoksia oli esillä yhdessä haitilaisen Atis Rezistans -kollektiivin töiden kanssa St. Konigundis -kirkossa. Jokainen objekti L:n teoksissa oli kuin ajan pysähtymä, teoksesta välittyi läsnäolo ja vuorovaikutus. Yhdessä objektit loivat ajan tiivistymän, joka kertoi suhteista taiteilijan, hänen ympäristönsä ja toisten taiteilijoiden kanssa.

Teoksen materiaaleiksi oli mainittu mm. Documenta- näyttelyn yhteisön jäsenten hengitys. Teoksen mainittiin olevan loitsu. Tietokoneen osat saivat minut ajattelemaan ohjelmointia ja valoa, ehkä loitsu aktivoitui koneen osien avulla. Teoksen elementit oli pysäytetty, kuin muistoksi hetkestä. Ne oli säilötty öljyyn, niissä säilyi lataus tietystä jaetusta yhteisestä ajasta.

Sittemmin L on poistanut kaikki sosiaalisen median kanavansa ja ilmeisesti muuttanut (taiteilija)nimensä. En ole löytänyt tietoa hänestä tai hänen muista teoksistaan. Myös taiteilija uran lopettaminen, sen pysäyttäminen, on mielestäni jonkinlainen kannanotto liittyyen aikaan. Henkilö voi irrottaa itsensä tämän hetken kollektiivisesta ajasta. Hän voi määrittää uudelleen suhteensa taiteeseen ja sen ympärille rakentuneeseen ympäristöön.

8-9

Kun teokset ovat läsnäoloa hetkessä, kuten henkilöiden välistä kanssakäymistä tai esimerkiksi ihmisten ja objektien tai paikkojen välittämiä yhteyksiä, aika voi kadota. Ihmisten välisiin kohtaamisiin liittyy hetkellisyys ja läsnäolo. Ajan voi aistia teoksista tehdyissä dokumentaatioissa. Läsnäolo on kuin jonkinlainen vastavoima litteyteen rakennetulle välitilalle.

Koen itse usein, että valon oleminen tilassa on voimakkainta läsnä olemista. Valon liikkeissä aistii ajan parhaiten. Aurinko kiertää maapallon ympäri ja alkaa uusi päivä ja uusi yö. Valon ymmärtäminen on kuin elämän ymmärtämistä. Se on ympäristön ja luonnon tarkkailua. Valoa ei vain mitata sen omassa ajassa (valonnopeus), vaan valo myös määrittää sen sisällä tapahtuvien liikkeiden syklit, kuten vuodenaajat.

26/2/24

Light is an essential part of my experience of life.

It is part of every moment of my existence.

Jokainen työni elementti kertoo valosta. Teoksien kuvat, niissä olevat numerot ja piirretyt tai maalatut muodot ovat valon eri aspekteja. Valoa säteilevät useat eri valonlähteet: aurinko, tähdet sekä keinotekoiset valot. Suurin osa ympäristöstä ei kuitenkaan pysty säteilemään omaa valoaan, vaan tulee näkyväksi, kun se saa heijastavaa 'lainavaloa' valonlähteestä. Teokset heijastavat lainavaloa, ne lähettävät ympärilleen valonsäteitä, jotta ne voi nähdä. Esineen tai kuvien heijastamat näkymättömät lainavalonsäteet saapuvat aistien kenttään ja muodostavat näkymän.

Joskus ajattelen valon olevan kuin yksi iso paperi, se on kuin yksi iso tiivis matto. Ajattelen tilan olevan jatkuvasti täynnä valoa, vaikka olisi pimeää. Ihmissilmä näkee vain pienen osan valon spektristä, joka jatkuu niin pitkälle näkymättömiin kuin sitä voidaan mitata. Pimeä aine on valoa, jota ei ole vielä löydetty. Taide tutkii pimeää ainetta. Se tutkii ajatuksia, jotka eivät ole vielä kirkkaita. Jos ajatukset olisivat selviä, niistä ei tehtäisi taidetta.

Lopuksi

Kaikki tekemäni asiat liittyvät ajatuksiini ympäröivästä nykyisyydestä. Kaikki on samalla keskeneräistä ja valmista. Asioilla on valtavan laaja kirjo erilaisia olotiloja. Jotta fyysisiä asioita voi analysoida ja kokea, niiden pitää olla jo olemassa. Ajatukset kuvaavat aina jo koettua. Siten kaikki on kuin muistoa hetkestä ennen nykyisyyttä.

Tämä teksti on jo historiaa, samoin kuin siinä esittämäni teokset. Pian tämä teksti muuttuu toiseksi kuin mitä se nyt on. Tämä teksti oli kuitenkin tärkeä itselleni kirjoittaessani sitä. Liikuin sen avulla seuraavaan vaiheeseen ja ajatuksiin itsestäni ja työstäni. Ajatusten lisäksi erittäin konkreettinen fyysinen jakso päättyy: valmistun koulusta.

Kiitokset tuesta, avusta ja keskusteluista Jani, Elina ja Artor

Greta ja Alfred Runebergin Säätiö
Suomen Kulttuurirahasto

Lähteet

Bourriaud, Nicolas. 1998. *Relational Aesthetics*. Dijon: les presses du réel. Englanninkielinen käännös Simon Pleasance, Fronza Woods ja Mathieu Copeland.

Highland, Harold Joseph. 1968. *Light and Color*. Washington, D.C: How and Why Wonder books. Suomentanut K.I. Vallius. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Juuti, Eeva. *muistivihkot 2023-2024*.

Koren, Leonard. 2015. *Wabi-Sabi Further Thoughts*. Point Reyes, California: Imperfect Publishing.

Matthew Marks Gallery. 1997. *Michel Majerus on Painting*. Julkaistu 30.01.2014. Viitattu 11.06.2024.

<https://www.youtube.com/watch?v=IHCKEwwhZw>

Real World Records. 1995. *Francis Bebey at Real World Studios*. Julkaistu 30.06.2017. Viitattu 26.06.2024.

<https://www.youtube.com/watch?v=c6T6suvnhco>

Saito, Yuriko. 2007. *Everyday Aesthetics*. Oxford: Oxford University Press.

Shigematsu, Sōiku. 1994. *Zen Haiku Letters and Poems of Natsume Sōseki*. Englanninkielinen käännös Sōiku Shigematsu. New York: Weatherhill, Inc.

Wetzel, Corryn. 2022. *Small and speedy animals perceive time faster than big and slow*. New Scientist 20.12.2022. Viitattu 26.09.2024.

<https://www.newscientist.com/article/2352665-small-and-speedy-animals-perceive-time-faster-than-big-slow-creatures/>

Kuvat

1 Michel Majerus. (2000). *Untitled*.

<https://www.mutualart.com/Artwork/Untitled/3DCFF00D5F44BB19>

2-4 Matthew Marks Gallery. (1997). *Michel Majerus on Painting*.

Näyttökuvat videolta <https://www.youtube.com/watch?v=IHCCKEwwhZw>

5 Eeva Juuti. (2024). *Kuvan Kevät 2024*.

6 Real World Records (1995). *Francis Bebey at Real World*

Studios. Näyttökuva videolta

<https://www.youtube.com/watch?v=c6T6suvnhco>

7 Eeva Juuti. (2024). *Untitled*.

8-9 Eeva Juuti. (2022). *L, Dokumenta 15*.